

Pazartesi, Ocak 29, 2024

Ufuk Teker yazdı: Karadeniz'de savaş rüzgarları esiyor

Denizcilik ve deniz sigortaları boyutundan incelendiği takdirde Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan çatışma durumu oldukça karmaşık bir durum ortaya koymaktadır. Rusya için tüm dünya ülkeleri tarafından peşi sıra ilan edilmiş olan ambargo duyuruları, sigorta şirketlerini teminat vermek esnasında çok doğrudan etkilemektedir. Savaş riski sebebiyle armatör ve gemi kaptanları bölgeye girmekten kaçınılabileceği gibi uluslararası hukukta da Ukrayna limanları an itibariyle "hukuken güvensiz" kabul edilmektedir. Benzer olarak Ukrayna'nın limanlara girişi engelleyen uygulamaları olduğu gibi Rusya da Kerç Boğazı'na girişi kapatmıştır.

Karadeniz de savaş rüzgarları esiyor. Maalesef Karadeniz'e kıyısı olan ve yoğun ve çok yönlü ilişkilerimiz olan iki ülke arasında uzun süredir devam etmekte olan gerilim sonunda sıcak çatışmalara dönüşmüş durumdadır. Bilindiği üzere, bölgede halihazırda yüksek olan gerilim Rusya'nın 23-24 Şubat 2022 tarihlerinde efektif olarak Ukrayna topraklarına askeri müdahalede bulunmasıyla, uluslararası medya ve dünya liderleri tarafından

da belirtildiği üzere tam olarak bir savaş durumuna dönüşmüştür. Bu durum başta bölgede yaşayan Ukrayna halkı olmak üzere tüm etkileşimde bulunan çevrelere ciddi etkileri oluşmaya başlamıştır. Bu sürecin İnsani ve jeopolitik tarafını değil ama denizcilik ve özellikle deniz sigortaları perspektifinden incelemek isterim.

Denizcilik ve deniz sigortaları boyutundan incelendiği takdirde Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan çatışma durumu oldukça karmaşık bir durum ortaya koymaktadır. Mümkün olduğunca basitleştirmeye gayret edeceğim.

AMBARGOLAR SİGORTACILARI ETKİLİYOR

Denizde yük ve yolcu taşıyan armatörler ve gemi işletmecileri yaptıkları seferlerin başında yükünü taşıtmak isteyen taraflar ile bir taşıma sözleşmesi yapmaktadırlar. Bu taşıma sözleşmeleri genellikle belli formlarda sözleşmeler olmaktadır. Savaş durumu başladıktan sonra Ukrayna limanlarına gitmek üzere yola çıkmış olan veya çıkmak üzere olan birçok gemi bulunmaktadır. Taşıma sözleşmelerinde genellikle bulunan "force majeure" diye ibare vardır ki, bu sözleşmeyi geçersiz kılar. Genel olarak bakıldığında, "force majeure" yani "mücbir sebep" kavramı sözleşme kurulduktan sonra ortaya çıkan, önceden tahmin edilemeyen ve ifayı etkileyen durumlar olarak açıklanabilir.

Rusya Ukrayna savaşı kapsamında Ukrayna limanlarından yükleme yapılamaması bu kapsamda değerlendirilmektedir. Öyle ki, savaş riski sebebiyle armatör ve gemi kaptanları bu bölgeye girmekten kaçınılabileceği gibi uluslararası hukukta da Ukrayna limanları an itibariyle "hukuken güvensiz" kabul edilmektedir. Benzer olarak Ukrayna'nın limanlara girişi engelleyen uygulamaları olduğu gibi Rusya da Kerç Boğazı'na girişi kapatmıştır.

Bu süreç esnasında bir başka konu yine denizde yük taşıyan armatör/gemi işletmecisi ve deniz sigortacılarını çok doğrudan etkilemektedir. Rusya için tüm dünya ülkeleri tarafından peşi sıra ilan edilmiş olan ambargo duyuruları, sigorta şirketlerini teminat vermek esnasında çok doğrudan etkilemektedirler. Verilecek olan teminatların Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler ambargo listesinde bulunan taraflara olmamasına azami dikkat gösterilmesi gerekmektedir.

DENİZ SİGORTALARI NASIL ETKİLENECEK?

Bilindiği üzere aşağıdaki ülkeler deniz ticaretinde yaptırım (sanction) uygulanan ülkeler arasında bulunmaktadır;

- İran
- Suriye
- Venezüela
- Kore Demokratik Cumhuriyeti
- Kırım
- Küba
- Belarus

Yoğun ticari ilişkiler bulunduğumuz komşularımızın ambargo kapsamında ciddi yaptırımlara tabi tutulması bizleri de doğrudan etkileyeceği bir sürece girmiş bulunmaktayız. Hele Rusya ile ilgili ambargo kapsamının genişletilmesi bizleri Türkiye olarak çok yoğun bir şekilde etkileyecektir.

Deniz sigortacıları mevcut süreci değerlendirirken şu durumları sorgulayacaklardır. Savaş süreci öncesinde Ukrayna limanlarına gitmiş olan gemiler ve sonrasında bu limanlara gidecek gemiler farklı değerlendirmeye tabi tutulabilecektir. Zira sürecin öncesinde sefer sahasında bulunan bu limanlara gitmiş gemilerin durumu değerlendirirken bakış açısı ile çatışmaların başlaması sonrasında yapılacak olan seferler aynı değerlendirmeye tabi olmayacaktır.

YÜK HASARINI KİM ÖDEYECEK?

P&I sigortaları açısından konuya bakıldığı takdirde, geminin P&I sigortacının başlıca sorumlulukları yüke karşı olan sorumluluklar, personele karşı olan sorumluluklar, çevreye karşı olan sorumluluklar ve 3.şahıs sorumlulukları olarak ana başlıklar olarak ifade edersek; Olası bir bombalama neticesinde yüke ve çevreye karşı oluşacak sorumluluklarda gemi işleteni hukuken sorumlu tutulamayacaktır.

Örnek vermek gerekirse, gemiye bombalı bir saldırı yapılması neticesinde gemide bulunan yükün hasar gördüğünü farz edersek, bu kapsamda geminin bir sorumluluğu bulunmayacaktır. Burada yük üzerinde oluşacak olan hasar yük sigortacısının savaş riskleri klozu altında ödenebilecektir. Gemi personelinin ölüm ve yaralanmasında yine donatan/gemi işleteni kusurlu olmasa bile P&I sigortalarında bulunan War P&I teminatı devreye girebilecektir. Ölüm ve tedavi masrafları bu kloz altında ödenebilecektir.

HARP VE GREV SİGORTALARI TEMİNATI DEVREYE GİRECEK

Çok teknik detaylara girmeden Gövde Sigortaları açısından konu değerlendirilirse, bir gemide "Tekne Makine Sigortası Teminatı" ve "Harp Grev Riskleri" teminatı bulunmalıdır. Bu sigortalar P&I sigortaları gibi zorunlu sigorta teminatları değildirler. Armatörlerin isteklerine göre yapılan sigorta tipleridirler. Bu süreçte isminden de belli olacağı üzere Harp ve Grev Sigortaları teminatı devreye girecektir.

Klasik harp ve grev sigortası sefer sahalarının Londra da bulunan Joint War Komite isimli bir kurum dünya üzerinde bulunan politik riskleri değerlendirerek oluşan durumlara göre sigortacılara ve ilgili tüm kurumlara sefere savaş riskleri açısından uygun olmayan bölgeleri ilan ederler. Rusya Ukrayna gerginliği esnasında da 15 Şubat 2022 tarihli JWLA-028 numaralı sirküleri ile riskli bölgeler olarak adlandırılan listeye "Rusya ve Ukrayna Devletlerine ait Karadeniz ve Azak Denizi limanlarının" eklendiği duyurulmuştur. Bu ek riskli bölgeye teminat verip vermemek ve verilecekse ne kadar prim verileceği konusu artık sigortacı ve reasürörler arasında yoğun bir piyasa değerlendirmesine sebep olmuştur.

ŞİMDİYE KADAR 7 GEMİ VURULDU

Riskli bölgelere seferler için sigortacılar 7 günlük teminat vermektedirler. Anlaşımış prim tutarı üzerinden gemi 7 gün müddetince harp ve grev riskleri teminatı altında olmaktadır. Teminata konu prim gemi bedeli üzerinden hesaplanmaktadır. Son Karadeniz de sularının ısınması neticesinde bu 7 günlük teminatın primi gemi bedelinin yüzde 5'i gibi çok yüksek oranlara kadar yükselmiş olup, teminat bulmakta güçlükler çekilmiştir. Gemilerin taraflarca vurulmaya devam ediyor olması da primlerin yüksek seyretmesine sebep olmakta olduğu açıktır. Şu ana kadar birisi Türk sahipli olmak üzere 4 gemi vurulmuştur.

Umarım Karadeniz kıyısı sebebiyle komşularımız arasında bu trajik savaş bir an önce son bulur ve insanlar savaş neticesinde acı çekmezler.